

Motion till riksdagen 2022/23:2088

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Förbättringar i den personliga assistansen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riksdagens beslut om att se de grundläggande behoven i sin helhet och att ge tilläggsuppdrag till huvudmannaskapsutredningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur lagstiftningen som reglerar personlig assistans kan moderniseras för att ligga i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda 65-årsgränsen för personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de tidigare tvåårskontrollerna för assistansersättning behöver en ny lösning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka schablonersättningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den personliga assistansen är en viktig frihetsreform som ger personer med omfattande och långvariga funktionsnedsättningar möjlighet till självbestämmande. Det är snart 30 år sedan rätten till personlig assistans klubbades igenom av riksdagen och mycket har hänt sedan dess. Personlig assistans är numera också en rättighet enligt artikel 19 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige ratificerade konventionen 2007, men det är fortfarande outrett om Sverige behöver göra något för att uppfylla konventionen. Miljöpartiet anser därför att en ny utredning behöver tillsättas med syftet att undersöka hur väl LSS och lagstiftningen kring personlig assistans uppfyller konventionen, och vid behov ge förslag på hur en moderniserad lagstiftning, som går i linje med konventionen, kan se ut.

Som ett första steg måste dock Sverige se till att rätta till problemen med den nuvarande lagstiftningen. 2009 kom en dom från högsta förvaltningsdomstolen (RÅ 2009 ref. 57) som urholkat rätten till personlig assistans. Detta kan inte annat än anses stå i strid med konventionen. Domstolen menade att enbart den del av hjälpbehovet som är av ”mycket privat och av integritetskänslig karaktär” kan ligga till grund för beräkningen av en persons grundläggande behov. Detta har lett till att färre beviljas personlig assistans, att fler förlorar sin assistans vid omprövning och att behovsbedömningarna har blivit allt mer närgångna och integritetskränkande. En del har gjorts för att komma tillrätta med problemen, bland annat räknas numera tiden för assistans med andning och sondmatning i sin helhet, men det räcker inte. Problemen med behovsbedömningen finns kvar och det är oerhört angeläget att de snarast rättas till. De brister som finns i regelverket i dag och som skiljer sig från de tankar som fanns med lagen från början drabbar människor dagligen. En förändring behöver verkligen ske skyndsamt.

Ge tilläggsuppdrag till huvudmannaskapsutredningen

Just nu pågår en utredning om huvudmannaskapet inom personlig assistans som ska redovisas i mars 2023. Behovsbedömningen är tätt kopplad till detta. I dagens system, där huvudmannaskapet är delat, är bedömningen avgörande för om en person får assistansersättning från staten eller personlig assistans enligt LSS (kommunen). Med ett enat huvudmannaskap kommer det istället vara avgörande för om en person överhuvudtaget uppnår rätten till personlig assistans. Att se över båda delarna samtidigt ser vi därför som högst angeläget.

I mars 2022 tillkännagav därför riksdagen till regeringen att ett tilläggsdirektiv ska ges till huvudmannaskapsutredningen att även utreda förslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ger rätt till personlig assistans. Den dåvarande regeringen gick inte vidare med tillkännagivandet under mandatperioden. Miljöpartiet anser det angeläget att den nya regeringen snarast säkerställer att riksdagens vilja höras. Det är högst angeläget att ta vara på det tidsfönster som nu finns och tillvarata den upparbetade kompetens som finns inom utredningen.

Utred 65-årsgränsen

På senare tid har det blivit alltmer uppenbart att den 65-årsgräns som finns för att bli prövad för personlig assistans behöver ses över. I den mån man tänker sig att regeln är kopplad till arbete är frågan förlegad eftersom pensionsåldern höjs i flera steg. Men även på andra sätt är gränsen inte rimlig. Målet om att den enskilde får möjlighet att leva som andra kan helt enkelt inte vara slut vid 65 år. Vi anser att regeringen bör låta se över frågan om åldersgränsen i assistansen.

De tidigare tvåårskontrollerna behöver få en ny lösning

Att de tidigare tvåårsomprövningarna av statlig assistansersättning stoppades i april 2018 var viktigt och det var något vi i Miljöpartiet medverkade till. Men nu har det uppstått en ny typ av problematik. Försäkringskassan ska göra en ny prövning om det föreligger väsentligt ändrade förhållanden, men vad detta egentligen betyder är oklart. Ibland gör Försäkringskassan nya bedömningar och drar in redan utbetald assistansersättning när

man anser att den enskilde eller anordnaren borde ha anmält ett visst tillstånd trots att det varken är något som varit självklart för den enskilde eller anordnaren. Funktionsrättsrörelsen beskriver läget som allt annat än bra och situationen skapar en stor oro för den enskilde, men även för personliga assistenter. Vi ser därmed hur en potentiell osäkerhet och misstänksamhet har smugit sig in i systemet som är djupt olycklig. Självklart ska fusk stävjas, men det måste ske på ett sätt så att det inte drabbar alla enskilda människor i behov av assistans, vilket dagens tillämpning riskerar att göra. Från funktionsrättsråd finns förslag på förändringar, till exempel föreslår IFA, Intressegruppen för assistansberättigade, att skrivningen behöver ändras till att omprövning ska göras endast vid väsentligt minskade behov. Samt att ändring inte ska ske retroaktivt så länge det inte har funnits ett brottsligt uppsåt och felaktiga uppgifter. De anser också att man bör införa enklare uppföljning av besluten och att intervallet kan vara individuellt anpassat beroende på personens situation och funktionsnedsättning. Vi ser också dessa som bra förslag och det är angeläget att regeringen i nära samverkan med funktionsrättsorganisationer säkerställer ett nytt fungerande system.

Höj schablonen för personlig assistans

För att assistans ska fungera på ett bra sätt behöver arbetsvillkoren för att vara personlig assistent vara tillräckligt bra. Många assistansbolag larmar nu om att de låga uppskrivningarna håller på att utarma deras möjligheter att rekrytera och behålla assistenter och att bedriva ett seriöst arbete. När uppskrivningen bara görs med 1,5 procent som föreslås ligger det under de kollektivavtalade lönehöjningarna och nivån utarmas år från år. Schablonens nivå handlar om vilka löner man kan ge, att kunna värdera medarbetare med lång erfarenhet och kompetens när det är viktigt, ge handledning, utbildning m.m. Om utrymmet blir allt snävare är risken stor att seriösa företag slås ut och de mindre nogräknade återstår. Därför är schablonnivån i sig viktigt för en väl fungerande och seriös sektor. Nivån på 1,5 procent uppskrivning är helt enkelt för låg och vi vill att den höjs. Vi anser också att regeringen snarast bör återkomma med förslag på en långsiktig, stabil och förutsägbar modell för uppskrivning av assistansersättningen framöver.

Ulrika Westerlund (MP)

Nicklas Attefjord (MP)

Amanda Lind (MP)

Annika Hirvonen (MP)